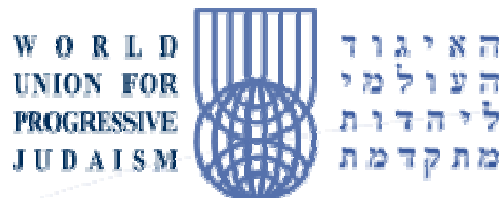

5774

Torah from Around the World

רבי ישמעאל אומר: הוי קל לראש ונוה לתשחורת
והוי מקבל את כל האדם בשמחה

Rabbi Jisjmaël zegt: Wees soepel met je meerderen, en geduldig met een jongere, en ontvang iedereen met vreugde. Pirké Avot 3:12 [Spreekwoorden over de Fundamenten, uitgave Amphora Books]

Sjabbat 9 augustus 2014 / 13 av 5774, Wa'etchanan, Dewariem/Deuteronomium 3:23 - 7:11

Tanach: blz. 357 - 366

Haftara: Jesaja 40:1-26

Tanach: blz. 865 - 867

Commentaar: rabbijn dr. Philip Cohen, rabbijn van de Agudas Israel Gemeente, Hendersonville, North Carolina, de Verenigde Staten

Vertaling: Tamarah Benima

Een passie voor ethiek

Sidra Wa'etchanan bevat een herhaling van de Tien Geboden, die eerder werden geformuleerd in het boek Sjmot [Exodus]. Het voornaamste verschil tussen de twee versies gaat over het gebod betreffende de Sjabbat. Het verschil is noemenswaardig. In de eerste versie van de Dekaloog wordt Sjabbat in verband gebracht met de Schepping. We moeten rusten op de Sjabbat in navolging van God, die rustte op de zevende dag van de Schepping. Vanwege het verband tussen beide „heeft de Eeuwige de Sjabbatdag gezegend en hem heilig verklaard.” (Sjmot 20:11)

Merk op wie moet rusten volgens de versie van Sjmot: „(...) u mag niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw vee, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen.” (Sjmot 20:10)

De tweede versie geeft een andere uitleg voor de Sjabbat. Merk op hoe de tekst, uitgaande van de Sjemot-tekst, wordt uitgebreid met betrekking tot wie zal rusten: „(...) u mag niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw runderen, uw ezels en al uw andere dieren, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen; want uw slaaf en slavin moeten evengoed rusten als u.” (Dewariem 5:14) Degenen die moeten rusten wordt met twee categorieën uitgebreid: van zeven naar negen. Maar belangrijker is dat het vers uitlegt dat door het laten rusten van runderen, ezels en andere dieren ook iemands slaven kunnen rusten. Bovendien wordt de lezer door de tekst die erop volgt eraan herinnerd, dat „u zelf slaaf was in Egypte totdat de Eeuwige, uw God, u met sterke hand en opgeheven arm bevrijdde. Daarom heeft hij u opgedragen de Sjabbat te houden.” (Dewariem 5:15) Deze tekst verbindt de Sjabbat met de bevrijding van de Bné Jisraeel uit slavernij door Gods handelen. De slaven die jij bezit, moeten rusten omdat Ik, God, jou heb bevrijd.

Dat deze versie ingrijpend verschilt van die in Sjemot, is duidelijk. Om ons dat te leren, wordt de tekst iets uitgebreid.

Het is onnodig om te zeggen dat de Tora de basis bevat voor de joodse ethiek. Dat is de reden dat er vele passages in te vinden zijn, waaruit we de fundamentele principes van rechtvaardigheid kunnen leren. We moeten delen van onze velden en wijngaarden ter beschikking stellen aan de armen. Slaven moeten na een vastgestelde tijd worden vrijgelaten. We moeten de ouderen respecteren en geen obstakels plaatsen voor blinden, want zij zouden daarover kunnen struikelen. We kunnen niet met de armen over elkaar blijven staan kijken, terwijl onze naaste aan het bloeden is. In de Tora wemelt het van de regels die kunnen worden uitgewerkt en onderzocht, en dat is ook gedaan in de joodse literatuur door de eeuwen heen. Het is waar, zoals velen hebben beweerd, dat het diepe respect dat het Jodendom heeft voor ethiek een cruciaal aspect is van de joodse traditie.

Maar in de joodse traditie stopt het niet bij respect hebben voor ethiek. De beide versies van de Tien Geboden beginnen met de verklaring: „Ik, de Eeuwige, ben jouw God, die jou uit het land Egypte, het slavenhuis, heeft gevoerd.” De Dekaloog had ook heel anders kunnen beginnen, bijvoorbeeld met: „Ik ben de Eeuwige, jouw God, die hemel en aarde heeft geschapen.” Als dat was gebeurd, zou dat een loyaliteitsverklaring zijn geweest tegenover God vanwege diens scheppingskracht. Maar zo'n verklaring is minder geschikt voor het moment dat een zootje

ongeregeld aan ex-slaven bij een berg staat om daar God te ontmoeten, de Ene die hen nog maar een paar maanden eerder heeft bevrijd. Dat God hen uit de slavernij heeft gevoerd naar deze berg suggereert ten minste twee dingen:

Ten eerste, dat de groep God iets essentieels verschuldigd is, omdat God hun Bevrijder is. Ik, zegt God, ga jullie de wetgeving geven vanwege onze relatie: die van de Bevrijder met degenen die zijn bevrijd. Het is een verbondsverklaring in optima forma: Onze nieuwe relatie is gebaseerd op het specifieke feit dat Ik, de Eeuwige, jullie heb gered uit de greep van de Farao. Jullie zijn Mij jullie loyaliteit verschuldigd en Ik ben jullie Mijn zorg verschuldigd. Die zorg is verankerd in de regels die Ik jullie ga uiteenzetten.

Ten tweede, dat de Bné Jisrael, door hun eigen ervaringen, de betekenis begrijpen van wat het betekent slaaf te zijn.

De eerste versie, waarin eraan wordt herinnerd dat de Sjabbat gebaseerd is op Gods scheppingskracht is weliswaar niet onbelangrijk, maar niet wereldschokkend. Ik zou willen stellen, dat de versie in Dewariem (het boek dat veel later is geschreven dan het boek Sjemot en dat daarom de latere gedachtenontwikkeling van de dragers van de Traditie bevat) blijk geeft van een inzicht dat nog niet te vinden is in de Sjemot-versie, en dat inderdaad, wereldschokkend is.

De slavernij van de Bné Jisrael (feitelijk meer een contractueel vastgelegde dienstbaarheid) was een gegeven van het sociale leven van de Jisraëlieten. In die situatie krijgen we te horen dat we de Sjabbat moeten naleven, opdat één dag per week alles en iedereen rust: de eigen familie, de eigen dieren, de eigen slaven, en de vreemdeling. Maar we gaan niet in de eerste plaats akkoord met deze rust van de dieren, omdat we ons druk maken over dierenrechten (dat kan heel wel in tweede instantie het geval zijn, maar dierenrechten staan hier niet op de eerste plaats), maar omdat mijn slaven ook niets hoeven doen als mijn kinderen en mijn echtgenote rusten, en als mijn os niet ploegt en mijn schapen niet naar de weide gebracht worden om te grazen. De slaven rusten net zoals ik. Die ene dag in de week is gelijkheid en gelijkwaardigheid de norm.

De nadruk op gelijkheid en het in herinnering brengen dat ik, als een Jisraëliet, mijn bestaan als bevrijd mens aan God te danken heb, leert ons twee belangrijke dingen. Ten eerste: als God een bevrijder is, moet ook ik een bevrijder worden, en moet ik leren begrijpen wat het betekent om een bevrijder te zijn. Ten tweede: omdat ik mijn bestaan als bevrijd mens aan God te danken heb,

en omdat ik een aangeboren begrip heb van wat het betekent om een slaaf te zijn, is bevrijder-zijn niet slechts een goede zaak, het moet een passie voor mij zijn.

Ethiek is in het Jodendom dus een kwestie van passie, niet slechts een goede zaak. Als men een slaaf wil bevrijden is het niet genoeg om bezig te zijn met ethiek. Als bevrijde slaven hebben wij de dwingende verplichting om ons met passie te verzetten tegen het kwaad van slavernij en tegen alles wat daarmee te maken heeft. We moeten met passie werken aan de beëindiging van alles dat ervoor zorgt dat mannen en vrouwen tot slaven worden gemaakt.